

บทที่ 3

กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา และกฎหมายต่างประเทศเกี่ยวข้อง

การลงโทษทางอาญาเป็นมาตรการหนึ่งของกฎหมายที่ถูกใช้มาตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องปรามมิให้ผู้ใดกระทำความผิดทางอาญาที่มีผลกระทบต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สินของบุคคลในสังคมนั้นๆ มาตรการลงโทษทางอาญาถูกนำไปใช้ในสังคมต่างๆ ทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งโทษทางอาญานั้นมีอยู่หลายประเภทตั้งแต่โทษเบาไปหาโทษหนัก โดยมีวัตถุประสงค์ในการลงโทษที่แตกต่างกันไปตามความหนักเบาของพฤติกรรมและข้อหาของผู้กระทำความผิด โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่งที่ใช้ลงโทษแก่ผู้กระทำความผิดทางอาญาในข้อหาหรือฐานความผิดที่ไม่ร้ายแรงนัก เพื่อป้องปรามมิให้ผู้กระทำความผิดได้กลับมากระทำความผิดซ้ำและขณะเดียวกันก็เป็นการให้โอกาสแก่ผู้กระทำความผิดได้กลับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างปกติไปด้วย แม้ว่าโทษปรับจะเป็นโทษทางอาญาที่ถูกนำมาใช้อย่างกว้างขวางทั่วโลก แต่บทลงโทษดังกล่าวก็ยังมีข้อบกพร่องที่ทำให้การบังคับใช้ยังไม่มีประสิทธิภาพและเป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

ในประเทศไทยได้กำหนดให้โทษปรับเป็นโทษทางอาญาประเภทหนึ่ง โดยกฎหมายได้กำหนดอัตราค่าปรับไว้มากน้อยตามแต่พฤติกรรมและความหนักเบาของแต่ละข้อหา แต่เป็นการกำหนดอัตราค่าปรับไว้ในลักษณะให้เป็นดุลพินิจของศาลในการกำหนดค่าปรับแต่ไม่เกินที่กฎหมายกำหนดไว้ ซึ่งการลงโทษปรับดังกล่าวย่อมมีผลกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนไปจนถึงผู้กระทำความผิดที่มีฐานะปานกลาง แต่สำหรับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะร่ำรวยหรือมีสภาพคล่องทางเศรษฐกิจสูงจำนวนอัตราค่าปรับที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายย่อมไม่อาจใช้ป้องปรามผู้กระทำความผิดดังกล่าวได้ ซึ่งในการศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทยผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาถึงกฎหมายของประเทศไทยและกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับ เพื่อใช้เป็นกรอบและแนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวดังต่อไปนี้

3.1 กฎหมายของประเทศไทยเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา

ในประเทศไทยได้มีการนำโทษปรับมาใช้ในกฎหมายหลายฉบับ โดยมีลักษณะและวัตถุประสงค์ในการบังคับใช้ที่แตกต่างกันไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมายนั้นๆ โดยผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

3.1.1 รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นกฎหมายสูงสุดที่ใช้ในการปกครองประเทศ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ได้กำหนดกลไกด้านกฎหมายไว้ในมาตรา 77 บัญญัติว่า

“รัฐพึงจัดให้มีกฎหมายเพียงเท่าที่จำเป็น และยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ หรือที่เป็นอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตหรือการประกอบอาชีพโดยไม่ชักช้าเพื่อไม่ให้เป็นภาระแก่ประชาชน และดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆ ได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจกฎหมายได้ง่ายเพื่อปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างถูกต้อง

ก่อนการตรากฎหมายทุกฉบับ รัฐพึงจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎหมายอย่างรอบด้านและเป็นระบบ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น และนำมาวิเคราะห์เพื่อประกอบการพิจารณาในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน เมื่อกฎหมายมีผลใช้บังคับแล้ว รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายตามกรอบเวลาที่กำหนดโดยรับฟังความเห็นของผู้มีประสบการณ์หรือผู้เชี่ยวชาญประกอบด้วย เพื่อพัฒนากฎหมายทุกฉบับให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไป

รัฐพึงใช้ระบบอนุญาติและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”

โดยบทบัญญัติดังกล่าวแบ่งออกเป็น 4 มาตรการ ดังนี้¹

¹ อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2565). การดำเนินการตามมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (ออนไลน์). เข้าถึงได้จาก: https://library2.parliament.go.th/giventake/content_royrueng/2561/rr2561-apr5.pdf. [2565, 20 ธันวาคม]. หน้า 1-2.

1) มาตรการทั่วไป กล่าวคือ รัฐพึงมีกฎหมายเท่าที่จำเป็น ยกเลิกหรือปรับปรุงกฎหมายที่หมดความจำเป็นหรือไม่สอดคล้องกับสภาพการณ์ดำเนินการให้ประชาชนเข้าถึงตัวบทกฎหมายต่างๆได้โดยสะดวกและสามารถเข้าใจได้ง่าย

2) มาตรการก่อนตรากฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกฎหมาย รวมทั้งเปิดเผยผลการรับฟังความคิดเห็นและผลการวิเคราะห์ดังกล่าวต่อประชาชน และนำมาพิจารณาประกอบในกระบวนการตรากฎหมายทุกขั้นตอน

3) มาตรการภายหลังการตรากฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงจัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมายในรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยรับฟังความคิดเห็นของผู้ที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

4) มาตรการควบคุมเนื้อหาของกฎหมาย กล่าวคือ รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะเท่าที่จำเป็น กำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่รัฐ และระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง

โดยที่มาตรา 77 วรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 บัญญัติให้รัฐจึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ซึ่งหลักการดังกล่าวนี้เป็นการสะท้อนสภาพปัญหาของการมีกฎหมายอาญาเพื่อและไม่เป็นไปตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบหลายประการ เช่น ทำให้เกิดกฎหมายอาญาขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้กับพฤติกรรมที่เป็นภัยคุกคามอย่างแท้จริง ปัญหาการบริหารงานยุติธรรมทางอาญาซึ่งต้องมีขนาดค่อนข้างใหญ่เพื่อรองรับปริมาณคดีจำนวนมาก และทำให้มีค่าใช้จ่ายสูงมาก ทำให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้นเรือนจำ รวมไปถึงการรับผิดทางอาญาที่ไม่เหมาะสม ทำให้ผู้กระทำความผิดที่รับโทษอาญาโดยที่ไม่สมควรได้รับจะได้รับผลกระทบไปถึงการประกอบอาชีพหรือการดำรงชีพในหลายเรื่องเนื่องจากมีประวัติอาชญากรติดตัว (criminal record)²

แม้ว่ารัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จะได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการบัญญัติกฎหมายให้มีความชัดเจน ยกเลิกกฎหมายที่ไม่จำเป็นและกำหนดถึงการเข้าถึงกฎหมายของประชาชนไว้เพื่อให้ปฏิบัติตาม แต่ในส่วนของบทลงโทษทางอาญานั้น บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญดังกล่าวมิได้กำหนดลักษณะของความผิดทางอาญาไว้ว่ากรณีหรือลักษณะใดที่ถือเป็นการกระทำความผิดทางอาญาร้ายแรง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา³ จึงได้จัดทำข้อเสนอ

² อภิวัฒน์ สุดสาว. (2561). การกำหนดโทษอาญาตามบทบัญญัติมาตรา 77 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย. *อุทธรณ์*. หน้า 121.

³ คณะอนุกรรมการดำเนินการศึกษาและปรับปรุงกฎหมายเพื่อป้องกันมิให้มีการใช้ประโยชน์จากโทษทางอาญาตามกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย ซึ่งเป็นคณะกรรมการฯ ภายใต้คณะกรรมการ

หลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมายและแนวทางดำเนินการกับกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าว โดยหลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษอาญาสำหรับกฎหมายที่จะตราขึ้นในอนาคต มีสาระสำคัญ 3 ประการ ได้แก่⁴

ประการแรก เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงและมีผลกระทบต่อส่วนรวม กล่าวคือ โทษทางอาญาควรนำมาใช้สำหรับการกระทำที่รบกวนความสงบสุขของผู้คนในสังคมและเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีเท่านั้น หากการกระทำใดที่ไม่เป็นการรบกวนความสงบสุขของผู้คนในสังคมหรือไม่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีแล้วการกระทำนั้นก็ไม่ควรที่นำโทษทางอาญามาใช้ ซึ่งหลักเกณฑ์ดังกล่าวนี้มีความละเอียดมากกว่าหลักสากลในการกำหนดโทษทางอาญา กล่าวคือ การกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนและมีผลกระทบต่อส่วนรวมจะต้องมีลักษณะที่เป็นการกระทำที่มีลักษณะร้ายแรงด้วย

ประการที่สอง เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ และ

ประการที่สาม ความผิดอาญาที่มีโทษปรับสถานเดียวหรือที่มีโทษจำคุกและเปรียบเทียบปรับทำให้คดีอาญาระงับได้หากโดยสภาพแล้วไม่ใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างกว้างขวางสมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทนหรือวิธีการอื่นแทนการปรับ

จากหลักเกณฑ์การกำหนดโทษดังกล่าว โดยพิจารณาลักษณะและผลกระทบของการกระทำที่เกิดขึ้นแล้ว ยังต้องเป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับได้ อีกทั้งหากโดยสภาพแล้วไม่ใช่ความผิดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างกว้างขวางก็สมควรใช้โทษปรับทางปกครองแทน เพื่อให้การกำหนดบทลงโทษทางอาญานั้นมีความเหมาะสมกับการกระทำของผู้กระทำความผิด และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการลงโทษอย่างแท้จริง

แม้ว่ารัฐธรรมนูญจะได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์การลงโทษทางอาญาในกรณีที่เป็นความผิดร้ายแรง แต่ก็มิได้มีการกำหนดให้คำนิยามของการกระทำความผิดอย่างร้ายแรงไว้ การขยาย

กฎหมาย ของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา จึงได้จัดทำข้อเสนอหลักเกณฑ์การกำหนดโทษอาญาในการตรากฎหมายและแนวทางดำเนินการกับกฎหมายที่มีโทษทางอาญาที่ไม่ได้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบหลักเกณฑ์ดังกล่าวไปเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2561

⁴ ปราโมทย์ เสริมศีลธรรม. (2564). *หลักเกณฑ์ในการกำหนดโทษทางอาญา* (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า. หน้า 34.

นิยามความหมายของการกระทำความคิดอย่างร้ายแรงเพื่อกำหนดโทษทางอาญาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. 2562 คณะกรรมการพัฒนากฎหมาย โดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี จึงออกคำแนะนำเกี่ยวกับการกำหนดโทษอาญาในกฎหมายสำหรับการกระทำความคิดจะต้องยึดหลักเกณฑ์ ดังต่อไปนี้⁵

1) การกระทำที่เป็นความคิดร้ายแรงนั้นเป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐ หรือความปลอดภัยของประเทศ ความสงบเรียบร้อยของประชาชน หรือกระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง

หน่วยงานของรัฐต้องพิจารณาวัตถุประสงค์ของการตรากฎหมาย หากเป็นไปได้เพื่อคุ้มครองสิ่งต่อไปนี้ อาจกำหนดเป็นโทษอาญาได้

(1) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของรัฐหรือความปลอดภัยของประเทศ ได้แก่ การกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่มั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม หรือการเมืองการปกครอง หรือเป็นการกระทำที่อาจทำให้เกิดความไม่ปลอดภัยของประเทศหรือประชาชน อาจกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ ตามความร้ายแรงของการกระทำนั้นๆ

(2) เป็นการกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) หรือ กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรง (good morals) หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวมในวงกว้าง ซึ่งต้องคำนึงถึงสภาพสังคมและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป

ในการพิจารณาดังกล่าวให้ถือหลัก ดังต่อไปนี้

ความสงบเรียบร้อยของประชาชน (public order) คือ กฎเกณฑ์เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อย มุ่งคุ้มครองการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมหรือในประเทศชาติ เพื่อให้เกิดความมั่นคง (security) ความสงบสุข (tranquility) สันติภาพ (peace) และสุขภาพ (public health) ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำใดที่ทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายหรือบ่อนทำลายสุขภาพอันจะมีผลต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม การกระทำที่กระทบต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนนั้นย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามความร้ายแรงแห่งการกระทำและเจตนา

ศีลธรรมอันดีของประชาชน (good morals) คือ กฎเกณฑ์ที่คนในสังคมส่วนใหญ่ถือปฏิบัติ ตามความเชื่อ ตามประเพณี หรือศาสนา และถือว่เป็นเครื่องวินิจฉัยความประพฤติว่าถูกต้องหรือไม่ ปกติการกระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนย่อมทำให้นิติกรรมเสียไป แต่การ

⁵ ราชกิจจานุเบกษา. (2562). คำแนะนำของคณะกรรมการพัฒนากฎหมาย เรื่อง การกำหนดโทษอาญาในกฎหมาย. เล่ม 136 ตอนที่ 132 ก. หน้า 18-20.

กระทำที่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนจะเป็นความผิดอาญาก็ต่อเมื่อการกระทำนั้นเป็นเรื่องร้ายแรงและกระทบต่อการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมอันอาจทำให้เกิดความไม่มั่นคง ความไม่สงบสุข ความวุ่นวายในสังคมได้ ศีลธรรมอันดีของประชาชนนี้อาจมีวิวัฒนาการได้ตามยุคสมัยและตามพื้นที่ การกระทำที่กระทบต่อศีลธรรมอันดีของประชาชนอย่างร้ายแรงย่อมกำหนดเป็นความผิดอาญาได้ตามยุคสมัย

การกระทำที่มีผลกระทบต่อส่วนรวม คือ การกระทำที่ส่งผลร้ายต่อประชาชนในวงกว้าง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง หรือสิ่งแวดล้อม หรือผลกระทบที่เป็นผลร้ายอื่นที่ไม่เพียงแต่เป็นการกระทบต่อปัจเจกบุคคลเป็นการส่วนตัว

ทั้งนี้ ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ตาม 1) และ 2) หน่วยงานของรัฐต้องตระหนักว่าเกณฑ์ดังกล่าวมีลักษณะเป็นพลวัตจึงต้องพิจารณาให้สอดคล้องกับยุคสมัย สภาพสังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง วัฒนธรรม และประเพณีที่เปลี่ยนแปลงไป รวมตลอดถึงความก้าวหน้าของเทคโนโลยี และปัจจัยอื่น ๆ

2) เป็นกรณีที่ไม่สามารถใช้มาตรการอื่นใดเพื่อบังคับใช้กฎหมายอย่างได้ผลและมีประสิทธิภาพเพียงพอที่จะทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้

การกำหนดให้การกระทำใดเป็นความผิดและโทษอาญาเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคลอย่างยิ่ง จึงต้องใช้ในกรณีที่ไม่มีมาตรการอื่นเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ หรือการลงโทษอย่างอื่นที่ไม่ใช่โทษอาญาไม่ทำให้ผู้กระทำความผิดเกรงกลัวเพราะได้รับประโยชน์ ทางเศรษฐกิจคุ้มค่ากว่าโทษที่ได้รับ หากมีมาตรการอื่นที่ทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายได้ เช่น มาตรการจูงใจเพื่อให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมาย หรือการอำนวยความสะดวกให้การที่รัฐ อยากให้กระทำ การกำหนดมาตรการบังคับทางปกครอง การกำหนดสภาพบังคับทางเศรษฐกิจ เช่น การกำหนดโทษปรับเป็นพินัย หรือการกำหนดให้เอกชนฟ้องร้องดำเนินคดีได้เอง เห็นสมควรใช้มาตรการดังกล่าว แต่ถ้ามาตรการดังกล่าวไม่อาจทำให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎหมายอย่างได้ผลหรือมีประสิทธิภาพเพียงพอ กรณีนี้จึงกำหนดให้การฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายดังกล่าวเป็นความผิด และมีโทษอาญา

3) ความผิดที่บัญญัติไว้แล้วในประมวลกฎหมายอาญา ภาควิชาความผิด หากบทบัญญัติความผิดที่มีโทษอาญาในพระราชบัญญัติใดมีองค์ประกอบความผิดเหมือนหรือคล้ายคลึงกับความผิดที่กำหนดในภาควิชาความผิดของประมวลกฎหมายอาญา มิให้กำหนดโทษอาญาในร่างกฎหมายนั้น เว้นแต่ จะมีเหตุผลความจำเป็นพิเศษว่าเป็นกฎหมายเฉพาะจำเป็นต้องมีโทษสูงกว่า หรือมีโทษอุปสรรค เช่น เพิกถอนสิทธิเลือกตั้งหรือสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ประสงค์จะกำหนดโทษอาญาที่มีโทษน้อยกว่าโดยมิให้นำประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับจะต้องระบุในกฎหมายเฉพาะนั้นให้ชัดเจนว่า มิให้นำโทษสำหรับความผิด ตามประมวลกฎหมายอาญามาใช้บังคับสำหรับการกระทำความผิดตามกฎหมายเฉพาะนั้น

4) ในกรณีที่มีพันธกรณีระหว่างประเทศที่มีผลผูกพันประเทศไทย เช่น สนธิสัญญา หรือความตกลงระหว่างประเทศที่ประเทศไทยเป็นภาคี กำหนดพันธกรณีให้ประเทศไทยต้องตรากฎหมาย ที่มีโทษอาญาตามที่กำหนดไว้ในพันธกรณีนั้น ให้กำหนดโทษอาญาได้ตามความจำเป็นและเหมาะสม และมีเพดานโทษ (threshold) ที่ชัดเจนด้วย ทั้งนี้ ในการตรากฎหมายที่กำหนดโทษอาญา ตามพันธกรณีระหว่างประเทศนั้นจะต้องอ้างอิงข้อความในพันธกรณีที่ระบุให้กำหนดโทษอาญาให้ชัดเจนด้วยมิใช่แค่เป็นข้อเสนอแนะตามพันธกรณีว่าอาจกำหนดเป็นโทษอาญาเท่านั้น

5) การกระทำใดที่เป็นกรรมเดียวและมีโทษอาญาอยู่แล้ว จะกำหนดให้การกระทำกรรมเดียวกันนั้นมีโทษอย่างอื่นด้วย เพื่อจูงใจให้ยอมรับโทษอย่างอื่นนั้นเพื่อระงับคดียอมกระทำมิได้

บทบัญญัติแห่งกฎหมายทั้งหลายที่กำหนด “มาตรการลงโทษทางแพ่ง” เช่น กฎหมายว่าด้วย หลักทรัพย์และตลาดหลักทรัพย์ ต้องเปลี่ยนบทบัญญัติเป็นสภาพบังคับอื่นที่เหมาะสม เช่น โทษปรับทางปกครอง หรือโทษปรับเป็นพินัย เว้นแต่โดยสภาพของความผิดสมควรมีโทษอาญา เพราะเรื่องทางแพ่งในระบบประมวลกฎหมาย หมายถึง เรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชนเท่านั้น แต่การละเมิดกฎหมายดังกล่าวข้างต้นไม่ใช่เรื่องระหว่างเอกชนกับเอกชน หากแต่เป็นเรื่องระหว่างรัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ซึ่งต้องรักษาความสงบเรียบร้อยให้กับบุคคล จึงไม่ใช่เรื่องทางแพ่งและการเปลี่ยนโทษทางแพ่งมาเป็นโทษปรับเป็นพินัยย่อมคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ถูกลงโทษมากกว่า

3.1.2 ประมวลกฎหมายอาญา

ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 18 ได้กำหนดโทษสำหรับลงแก่ผู้กระทำความผิดมีดังนี้

- (1) ประหารชีวิต
- (2) จำคุก
- (3) กักขัง
- (4) ปรับ
- (5) ริบทรัพย์สิน

สำหรับโทษปรับนั้นเป็นโทษที่มุ่งเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดและเป็นโทษที่นำมาใช้กับความผิดที่ไม่ร้ายแรงและเป็นภัยต่อสังคมมากนัก เพื่อเป็นการป้องปรามมิให้ผู้กระทำความผิดกลับมาก่อทำความผิดซ้ำ ซึ่งโทษปรับแบ่งออกได้ ดังนี้⁶

1) การชำระเงินค่าปรับ

การชำระเงินค่าปรับนั้นมีทั้งกรณีที่ชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาล และหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว ซึ่งการชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิด ต่อศาลนั้น จะเป็นการชำระค่าปรับตามที่เจ้าพนักงานกำหนด หรือตามที่คณะกรรมการเปรียบเทียบปรับ กำหนด ซึ่งจะปรากฏอยู่ในกฎหมายหลายฉบับด้วยกัน เช่น พระราชบัญญัติจราจรทางบก พ.ศ.2522 หรือพระราชบัญญัติรถยนต์ พ.ศ. 2522 เป็นต้น ส่วนการชำระค่าปรับหลังจากที่ศาลได้มีคำพิพากษาแล้ว จะเป็นการชำระค่าปรับตามอัตราโทษที่ผู้กระทำความผิดถูกฟ้องต่อศาล ตามที่กฎหมายต่างๆ บัญญัติไว้ เช่น กฎหมายกำหนดให้ผู้กระทำความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกินจำนวนเท่าใดไว้ ศาลจะใช้ดุลพินิจในการกำหนดจำนวนค่าปรับตามความร้ายแรงของการกระทำความผิดนั้นๆ

(1) การชำระค่าปรับก่อนฟ้อง

การชำระค่าปรับก่อนฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลในการชำระค่าปรับก่อนที่จะมีการฟ้องผู้กระทำความผิดต่อศาลไม่ว่าจะเกิดจากการเปรียบเทียบปรับของเจ้าพนักงานหรือคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับตามกำหนดระยะเวลาอันสั้น ผลของการชำระค่าปรับทำให้คดีอาญาลดลงและทำให้สิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับไปด้วย⁷ ยกตัวอย่างเช่น ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 (1) ซึ่งได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ในกรณีเป็นคดีที่มีโทษปรับสถานเดียว ผู้กระทำความผิดได้แสดงความยินยอมต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่นั้นว่า ตนยินยอมเสียค่าปรับในอัตราที่สูงภายในระยะเวลาที่พนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่นั้นกำหนดหรือก่อนที่ผู้พิพากษาจะนำคดีขึ้นพิจารณา อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงเจตนารมณ์ภายในของผู้กระทำความผิดว่า ผู้กระทำความผิดได้สำนึกในความผิดซึ่งได้กระทำลงไปและในขณะที่เดียวกันผู้กระทำความผิดก็ยอมรับโทษเต็มตามที่กฎหมายกำหนดไว้ จึงส่งผลให้คดีอาญาลดลงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 37 (1) เนื่องจากคดีดังกล่าวไม่มีความจำเป็นที่ต้องดำเนินกันอีกต่อไป⁸

(2) การชำระค่าปรับหลังจากศาลมีคำพิพากษาแล้ว

⁶ ศิริ โฉม พรหมโฉม, (2559). การบังคับโทษปรับทางอาญา. *จุลนิติ*. หน้า 164-165.

⁷ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. มาตรา 37(1) และมาตรา 39(3).

⁸ วิเศษ อ่อนดา. (2556). *คำอธิบายกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 1 เหมาะสำหรับการใช้ในการศึกษาระดับปริญญาตรี เนติ สอบอัยการผู้ช่วย และผู้ช่วยผู้พิพากษา*. กรุงเทพฯ: ร้านสวัสดิการหนังสือกฎหมาย “ปณรัชช”. หน้า 128.

เมื่อได้ฟ้องผู้กระทำความผิดซึ่งมิใช่นิติบุคคลต่อศาลและศาลได้พิพากษาลงโทษปรับแก่ผู้ใดแล้ว ผู้นั้นจะต้องชำระค่าปรับเป็นเงินตามจำนวนที่กำหนดไว้ในคำพิพากษภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ศาลมีคำพิพากษา หากผู้ต้องโทษปรับไม่ชำระค่าปรับภายในระยะเวลาดังกล่าว ผู้ต้องโทษปรับอาจถูกดำเนินการบังคับคดี โดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ เพื่อนำเงินมาชำระค่าปรับ หรืออาจถูกศาลมีคำสั่งให้ดำเนินการกักขังจำเลยแทนค่าปรับก็ได้ แต่ถ้าศาลเห็นเหตุอันควรสงสัยว่าผู้ต้องโทษนั้นจะหลบหนีไม่ชำระค่าปรับ ศาลอาจสั่งให้ผู้ต้องโทษนั้นทำสัญญาประกันหรือจะสั่งให้กักขังผู้นั้นแทนค่าปรับไปพลางก่อนก็ได้ และเมื่อผู้ต้องโทษปรับถูกกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ให้ปล่อยตัวในวันถัดจากวันที่ครบกำหนด ถ้านำเงินค่าปรับมาชำระครบแล้วให้ปล่อยตัวไปทันที⁹

2) การกักขังแทนค่าปรับ

“กักขัง” คือ การลงโทษทางอาญาที่มุ่งบังคับเอากับเสรีภาพของผู้กระทำความผิด โดยการกักตัวผู้กระทำความผิดไว้ในสถานที่กักขังซึ่งกำหนดไว้อันมิใช่เรือนจำ สถานีตำรวจ หรือสถานที่ควบคุม อย่างไรก็ตามหากผู้กระทำความผิดถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษปรับผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน¹⁰ แม้เป็นโทษที่มุ่งเอากับทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดก็ตาม หากไม่ชำระค่าปรับภายในกำหนดเวลาก็อาจถูกกักขังแทนค่าปรับได้เช่นกัน ทั้งนี้ โดยถืออัตราห้าร้อยบาทต่อหนึ่งวัน¹¹ ซึ่งในการกักขังแทนค่าปรับนั้น ห้ามมิให้มีการกักขังเกินกำหนดหนึ่งปี เว้นแต่กรณีที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษปรับจำเลยตั้งแต่สองแสนบาทขึ้นไป ศาลสามารถสั่งกักขังแทนค่าปรับเกินกว่าหนึ่งปี แต่ไม่เกินสองปีได้โดยในการคำนวณระยะเวลาในการกักขังแทนค่าปรับ กฎหมายบัญญัติให้รวมวันที่เริ่มต้นกักขังแทนค่าปรับด้วยและให้นับเป็นหนึ่งวันเต็ม และหากผู้ต้องโทษนั้นถูกคุมขังมาก่อนที่ศาลได้มีคำพิพากษา จึงให้หักจำนวนวันที่ถูกคุมขังนั้นออกจากจำนวนเงินค่าปรับในอัตราวันละห้าร้อยบาทด้วยเช่นเดียวกัน และเมื่อมีการกักขังแทนค่าปรับครบกำหนดแล้ว ก็ให้ปล่อยตัวผู้นั้นในวันรุ่งขึ้นของวันที่ครบกำหนด

3) การทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับ

(1) กรณีศาลมีคำพิพากษาแล้ว

ในกรณีที่ศาลพิพากษาลงโทษปรับ ผู้ต้องโทษปรับที่เป็นบุคคลธรรมดาและไม่มีเงินชำระค่าปรับ สามารถยื่นคำร้องต่อศาลชั้นต้นที่พิพากษาคดีเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

⁹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 28 และมาตรา 29.

¹⁰ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 24.

¹¹ ประมวลกฎหมายอาญา, มาตรา 30.

(2) กรณีปรากฏแก่ศาลขณะพิพากษาคดี

ถ้าความปรากฏแก่ศาลขณะพิพากษาคดีว่าผู้ต้องโทษปรับที่เป็นบุคคลธรรมดา รายใดอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ และผู้ต้องโทษปรับ ยินยอม ศาลสามารถสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้

(3) การพิจารณาคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

ในการพิจารณาคำร้องขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับศาลจะพิจารณาถึงฐานะการเงิน ประวัติ และสภาพความผิดของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์จะต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานคุมประพฤติ เจ้าหน้าที่ของรัฐ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการบริการสังคม การกุศลสาธารณะหรือสาธารณประโยชน์ที่ยินยอมรับดูแล โดยศาลสามารถกำหนดลักษณะและประเภทของงานหรือเงื่อนไข อย่างหนึ่งอย่างใดด้วยก็ได้¹² โดยระยะเวลาการนับชั่วโมงในการทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับต่อมาได้มีระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565 ข้อ 3 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ว่า ลักษณะหรือประเภทของงานที่ศาลอาจมีคำสั่งตามมาตรา 30/1 ... โดยเมื่อผู้ต้องโทษนั้นได้ทำงานครบครบ 2 ชั่วโมง ให้ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน¹³

(4) การยกเลิกคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์

หลังจากศาลมีคำสั่งอนุญาตให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แล้ว ถ้าความปรากฏแก่ศาลหรือตามคำแถลงของโจทก์หรือเจ้าพนักงานว่าผู้ต้องโทษปรับมีเงินพอที่จะชำระค่าปรับหรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลสามารถเพิกถอนคำสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ได้ และปรับผู้ต้องโทษปรับนั้น หรือกักขังแทนค่าปรับ โดยหักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากจำนวนเงินค่าปรับ หรือกรณีผู้ต้องโทษปรับไม่ประสงค์ที่จะทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์ต่อไป ก็สามารถขอเปลี่ยนเป็นโทษปรับ หรือกักขังแทนค่าปรับได้เช่นเดียวกัน¹⁴

¹² ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30/1.

¹³ สำนักประธานศาลฎีกา. (2565). ระเบียบราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม ว่าด้วยการกำหนดจำนวนชั่วโมงที่ถือเป็นการทำงานหนึ่งวัน และแนวปฏิบัติในการให้ทำงานบริการสังคมหรือสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับและการเปลี่ยนสถานที่กักขัง (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2565.

¹⁴ ประมวลกฎหมายอาญา. มาตรา 30/2.

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า โทษปรับเป็นโทษทางอาญาสถานหนึ่งที่มีมุ่งเอาแก่ทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดเพื่อให้ผู้กระทำความผิดเข็ดหลาบไม่กลับไปกระทำความผิดซ้ำ ซึ่งหากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับตามที่กฎหมายกำหนดประมวลกฎหมายอาญาก็ได้บัญญัติถึงทางแก้ไขได้กำหนดโทษสถานอื่นให้แก่ผู้กระทำความผิด แต่ทั้งนี้ การกำหนดโทษฐานอื่นที่มีมุ่งต่อเสรีภาพของตัวผู้กระทำความผิดแล้วก็จะอาจขัดต่อเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดโทษปรับได้

3.1.3 พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ. 2565

พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายใหม่ที่ได้มีการประกาศในราชกิจจานุเบกษาเมื่อวันที่ 25 มิถุนายน 2565 ซึ่งกำหนดให้มีผลใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดสองร้อยสี่สิบวันนับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา¹⁵ โดยอาศัยอำนาจตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม¹⁶ และมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1)¹⁷ โดยมีเหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ โดยที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 77 วรรคสาม ได้บัญญัติให้รัฐจึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง ประกอบกับแผนปฏิรูปประเทศด้านกฎหมายได้กำหนดให้มีการปรับปรุงกฎหมายในกำหนดโทษทางอาญาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดหรือกำหนดมาตรการลงโทษให้เหมาะสมกับการกระทำความผิด และฐานะของผู้กระทำความผิดเพื่อมิให้บุคคลต้องรับโทษหนักเกินสมควร หรือต้องรับภาระในการรับโทษที่แตกต่างกัน อันเนื่องมาจาก ฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน เนื่องจากกรณีกฎหมายกำหนดโทษปรับผู้มีฐานะทางเศรษฐกิจดีย่อมสามารถชำระค่าปรับได้ แต่ผู้มีฐานะยากจนและไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ก็จะถูกกักขังแทนค่าปรับอันเป็นการกระทบต่อศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างรุนแรง นอกจากนี้ เมื่อคำนึงถึงข้อห้าม หรือข้อบังคับที่กฎหมายกำหนดให้ประชาชนต้องปฏิบัติหรือไม่ปฏิบัติแล้ว จะเห็นว่าข้อห้ามหรือข้อบังคับจำนวนมากได้รุกร้า หรือ

¹⁵ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565.

¹⁶ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 77 วรรคสาม “...รัฐพึงใช้ระบบอนุญาตและระบบคณะกรรมการในกฎหมายเฉพาะกรณีที่เป็น พึงกำหนดหลักเกณฑ์การใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐและระยะเวลาในการดำเนินการตามขั้นตอนต่างๆ ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายให้ชัดเจน และพึงกำหนดโทษอาญาเฉพาะความผิดร้ายแรง”.

¹⁷ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. มาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) มีกลไกให้ดำเนินการปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ หรือข้อบังคับต่างๆ ที่ใช้บังคับอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ให้สอดคล้องกับหลักการตามมาตรา 77 และพัฒนาให้สอดคล้องกับหลักสากล โดยให้มีการใช้ระบบอนุญาตและระบบการดำเนินการโดยคณะกรรมการเพียงเท่าที่จำเป็นเพื่อให้การทำงานเกิดความคล่องตัว โดยมีผู้รับผิดชอบที่ชัดเจนและไม่สร้างภาระแก่ประชาชนเกินความจำเป็น เพิ่มความสามารถในการแข่งขันของประเทศ และป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ

กระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐาน หรือสร้างภาระอันเกินสมควรแก่ประชาชน และนับวันจะมีกฎหมายตรา ออกมากำหนดการกระทำให้เป็นความผิดมากขึ้น หลายกรณีทำให้ประชาชนกลายเป็นผู้กระทำความผิดเพราะรู้เท่าไม่ถึงการณ์ บางกรณีกระทำไปเพราะความยากจนข้นแค้น และเมื่อได้กระทำความผิดแล้วก็ต้องถูกนำตัวเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา มีประวัติอาชญากรติดตัวไปตลอด ไม่ว่าผู้นั้นจะกระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม กระบวนการดังกล่าวนี้ย่อมสร้างมลทินหรือรอยด่างพร้อยให้เกิดแก่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ดังนั้น ถ้ามีทางใดที่จะป้องกันมิให้ประชาชนต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมนั้น ได้ก็น่าจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชน ทั้งยังเป็นการขจัดความเหลื่อมล้ำในสังคมได้ตามสมควร แม้ว่าการกำหนดมาตรการอันเป็นโทษที่ผู้กระทำการอันเป็นการฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายจะต้องได้รับเป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องมิเพื่อให้กฎหมายมีสภาพบังคับ แต่โทษนั้นไม่จำเป็นต้องใช้โทษทางอาญาเสมอไป นานาประเทศได้เริ่มปรับเปลี่ยนบทลงโทษจากความผิดอาญาเป็นมาตรการอื่นที่มีใช้โทษทางอาญามากขึ้น ดังนั้น จึงสมควรที่ประเทศไทยจะได้พัฒนาแนวทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับนานาประเทศ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนโทษอาญา ดังนั้น จึงสมควรที่ประเทศไทยจะได้พัฒนาแนวทางกฎหมายของไทยให้สอดคล้องกับนานาประเทศ และเกิดประโยชน์แก่ประชาชนยิ่งขึ้น โดยปรับเปลี่ยนโทษอาญาบางประการที่มุ่งต่อการปรับเป็นเงิน เป็นมาตรการปรับเป็นพินัย เพื่อไม่ให้มีสภาพเป็นโทษทางอาญา ในขณะเดียวกันก็เปิดช่องทางให้ศาลใช้ดุลพินิจกำหนดค่าปรับที่ต้องชำระให้เหมาะสมกับสภาพความร้ายแรงแห่งการกระทำ และฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำ ให้สอดคล้องกัน โดยในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่มีเงินชำระค่าปรับอาจขอทำงานบริการสังคม หรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนการชำระค่าปรับได้โดยไม่มีการกักขังแทนค่าปรับดังเช่นในคดีอาญา ดังนั้น การเปลี่ยนสภาพบังคับไม่ให้เป็นโทษทางอาญาโดยกำหนดวิธีการดำเนินการขึ้นใหม่เป็นการเฉพาะย่อมจะช่วยทำให้ประชาชนที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำผิดไม่ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมทางอาญา และไม่มีประวัติอาชญากรติดตัวอีกต่อไป¹⁸

จะเห็นได้ว่า การประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นมาตรการทางกฎหมายที่ออกมาเพื่อรองรับและให้มีความสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามมาตรา 77 และมาตรา 258 ค. ด้านกฎหมาย (1) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมของบุคคลที่ต้องโทษปรับ และเพื่อความเป็นธรรมในสังคมให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 โดยพระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 อาจแบ่งการพิจารณาออกได้ดังนี้

¹⁸ อริยพร โปธิโส. (2564). โทษปรับเป็นพินัย: มาตรการใหม่แทนการลงโทษทางอาญา. *จุลนิติ*. หน้า 125-126.

1) การกระทำความคิดทางพินัย

(1) ความหมายของความคิดทางพินัย

“ความคิดทางพินัย” คือ การกระทำหรืองดเว้นการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย และกฎหมายนั้นบัญญัติให้ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัย “ปรับเป็นพินัย” คือ การสั่งให้ผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องชำระเงินจำนวนหนึ่งไม่เกินที่กฎหมายกำหนด ซึ่งไม่ใช่โทษทางอาญา ดังนั้น ค่าปรับเป็นพินัยก็คือเงินค่าปรับที่ต้องชำระให้แก่รัฐ ซึ่งเป็นมาตรการทางกฎหมายที่จะนำมาใช้แทนโทษอาญาสำหรับผู้กระทำความผิด ไม่ร้ายแรงและไม่กระทบโดยตรงต่อความสงบเรียบร้อยหรือความปลอดภัยของประชาชน ผลของการกระทำความคิดทางพินัยนั้นมีเพียงต้องชำระเงินค่าปรับเท่านั้น ไม่มีการจำคุกหรือกักขังแทนค่าปรับ และไม่มีการบันทึกลงในประวัติอาชญากรรมหรือทะเบียนประวัติอาชญากร ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องและได้สัดส่วนกับการกระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรง

(2) หลักเกณฑ์ในการลงโทษปรับเป็นพินัย

ในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยนั้น พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ในการพิจารณาให้เหมาะสมกับสภาพความผิดและกำหนดค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิด โดยให้พิจารณาจากระดับความรุนแรงของผลกระทบต่อชุมชนหรือสังคม ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิด หรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำความผิดทางพินัย และสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่อยู่ในฐานะที่จะชำระค่าปรับได้ ศาลมีอำนาจที่จะสั่งให้ทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับได้ ถ้าผู้นั้นยินยอม และในกรณีที่บุคคลใดได้กระทำความผิดเพราะเหตุแห่งความยากจนขั้นแค้นหรือเพราะความจำเป็นอย่างแสนสาหัสในการดำรงชีวิต ศาลจะกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดไว้เพียงใดหรือจะว่ากล่าวตักเตือน โดยไม่ปรับเป็นพินัยก็ได้ อันเป็นกลไกทางกฎหมายเพื่อสร้างความเป็นธรรมและขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยให้เป็นอำนาจศาลที่จะใช้ดุลพินิจได้

ทั้งนี้ พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ ในการลงโทษปรับเป็นพินัยไว้ในมาตรา 6 ว่า “ผู้ใดกระทำความผิดทางพินัย ต้องชำระค่าปรับเป็นพินัยตามจำนวนเงินที่เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือศาลกำหนดตามวิธีการที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้ ซึ่งต้องไม่เกินจำนวนสูงสุดที่กฎหมายซึ่งบัญญัติเป็นความคิดทางพินัยนั้นบัญญัติไว้เว้นแต่พระราชบัญญัตินี้จะ ได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น” โดยในการกำหนดค่าปรับเป็นพินัยนั้นให้พิจารณาให้เหมาะสมกับข้อเท็จจริง ดังต่อไปนี้

(1) ระดับความรุนแรงของผลกระทบที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคมจากการกระทำ ความผิดทางพินัย และพฤติกรรมอื่นอันเกี่ยวกับสภาพความผิดทางพินัย

(2) ความรู้ผิดชอบ อายุ ประวัติ ความประพฤติ สติปัญญา การศึกษา อบรม สุขภาพ ภาวะแห่งจิต นิสัย อาชีพ สิ่งแวดล้อม และสิ่งอื่นที่พึงเกี่ยวกับผู้กระทำความผิดทางพินัย

(3) ผลประโยชน์ที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยหรือบุคคลอื่นได้รับจากการกระทำ ความผิดทางพินัย

(4) สถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดทางพินัย ในกรณีที่บุคคลใดได้ กระทำความผิดทางพินัย เพราะเหตุแห่งความยากจนข้นแค้น หรือเพราะความจำเป็นอย่างแสน สิ้นในการดำรงชีวิต จะกำหนดค่าปรับเป็นพินัยต่ำกว่าที่กฎหมายบัญญัติไว้เพียงใดหรือจะว่า กล่าวตักเตือน โดยไม่ปรับเป็นพินัยก็ได้ เมื่อพิจารณาสถานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ทางพินัยแล้วจะให้ผ่อนชำระก็ได้ และในกรณีที่มีการผ่อนชำระค่าปรับเป็นพินัย หากผู้กระทำความผิด ทางพินัยผิดนัดงดงวดใดงวดหนึ่งโดยไม่มีเหตุอันสมควรให้การผ่อนชำระเป็นอันยกเลิก

ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดทางพินัยเป็นบุคคลธรรมดา และไม่มีเงินชำระค่าปรับเป็น พินัย ผู้นั้นอาจยื่นคำร้องเพื่อขอทำงานบริการสังคมหรือทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็น พินัยได้ การยื่นคำร้องให้ยื่นต่อศาลที่พิจารณาคดีนั้น ในกรณีที่ไม่มีคำร้องดังกล่าว หาก ปรากฏต่อศาลในขณะที่พิพากษาว่าผู้กระทำความผิดทางพินัยอยู่ในเกณฑ์ที่จะทำงานบริการสังคม หรือทำงาน สาธารณประโยชน์ได้ และผู้นั้นยินยอมศาลจะสั่งให้ผู้นั้นทำงานบริการสังคมหรือ ทำงานสาธารณประโยชน์แทนค่าปรับเป็นพินัยก็ได้ แต่หากผู้กระทำความผิดทาง พินัยฝ่าฝืน หรือไม่ปฏิบัติตามคำสั่งหรือเงื่อนไขที่ศาลกำหนด ศาลจะเพิกถอนคำสั่ง และออกหมายบังคับคดี เพื่อยึดทรัพย์สินและอายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้นั้นเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัยก็ได้ โดยให้ หักจำนวนวันที่ทำงานมาแล้วออกจากค่าปรับเป็นพินัย¹⁹

2) กระบวนการปรับเป็นพินัยในชั้นศาล

ในชั้นศาล กำหนดให้ศาลจังหวัดเป็นศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีความผิดทาง พินัย เว้นแต่ในเขต กรุงเทพมหานคร ให้เป็นอำนาจของศาลอาญา และกำหนดให้วิธีพิจารณาคดี เป็นไปตามข้อบังคับของประธานศาลฎีกา โดยความเห็นชอบของที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกา โดย กำหนดให้การออกข้อบังคับ ต้องคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว เป็นธรรม และไม่เป็นการแก่ผู้ที่เกี่ยวข้อง จนเกินสมควร และกำหนดให้ผู้กระทำความผิดมีสิทธิอุทธรณ์คำพิพากษาได้เฉพาะ ปัญหาข้อกฎหมายเท่านั้น และคำพิพากษาของศาลชั้นอุทธรณ์ถือเป็นที่สุด ทั้งนี้ เพื่อลดขั้นตอนและ ความยุ่งยากในกระบวนการพิจารณาคดีความผิดทางพินัย เพื่อให้การพิจารณาคดีสิ้นสุดได้รวดเร็วและ

¹⁹ อริยพร โปธิโส, อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 18, หน้า 127-129.

ไม่เป็นภาระงบประมาณของประเทศจนเกินสมควร เนื่องจากเป็นเพียงความผิดไม่ร้ายแรงและมีเพียงการปรับเป็นเงินเท่านั้น ไม่มีโทษจำคุก

เมื่อศาลมีคำพิพากษาให้ชำระค่าปรับเป็นพินัย หากผู้กระทำความผิดไม่ชำระค่าปรับภายในเวลาที่ศาลกำหนด ศาลมีอำนาจออกหมายบังคับคดีเพื่อยึดทรัพย์สินหรืออายัดสิทธิเรียกร้องในทรัพย์สินของผู้ต้องคำพิพากษาเพื่อใช้ค่าปรับเป็นพินัย โดยจะไม่มีกักขังแทนค่าปรับดังเช่นในคดีอาญา และก่อนที่ศาลจะมีคำพิพากษาเป็นที่สุดไม่ว่ากระบวนการพิจารณาอยู่ในชั้นของพนักงานอัยการหรือชั้นศาล หากผู้กระทำความผิดชำระค่าปรับเป็นพินัยครบตามจำนวนที่เจ้าหน้าที่ของรัฐกำหนดคดีความผิดทางพินัยเป็นอันยุติ ทั้งนี้ ห้ามมิให้หน่วยงานของรัฐบันทึกการกระทำความผิดทางพินัยของบุคคลใดรวมไว้ในบันทึกประวัติอาชญากรรมหรือในฐานะเป็นประวัติอาชญากรรม²⁰

กล่าวโดยสรุป จะเห็นได้ว่า พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อแก้ไขโทษปรับให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 เพื่อมิให้การบังคับใช้โทษปรับก่อให้เกิดความเลื่อมล้ำในสังคมและเพื่อความเป็นธรรมของการลงโทษปรับให้มีความเหมาะสมและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ซึ่งประมวลกฎหมายอาญาได้มีการนำโทษกักขังมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งขัดต่อเจตนารมณ์ของการกำหนดโทษปรับ กล่าวคือ โทษปรับเป็นโทษที่มุ่งต่อทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด แต่หากผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ประมวลกฎหมายอาญาจึงให้นำโทษกักขังมาใช้แทนโทษปรับ ส่งผลให้การลงโทษดังกล่าวกระทบต่อเสรีภาพของบุคคลเกินสมควร และทำให้ผู้กระทำความผิดต้องมีประวัติต้องโทษติดตัว แต่พระราชบัญญัติว่าด้วยการปรับเป็นพินัย พ.ศ.2565 เป็นกฎหมายที่กำหนดให้นำมาตรการอื่นๆ เช่น การผ่อนจ่าย หรือการบำเพ็ญประโยชน์สาธารณะมาใช้ในกรณีที่ผู้กระทำความผิดไม่สามารถชำระค่าปรับได้ ซึ่งเป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และทำให้กฎหมายมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

3.2 กฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับการบังคับโทษปรับในคดีอาญา

โทษปรับเป็นโทษทางอาญาที่นานาอารยประเทศนำไปใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงและไม่ส่งผลกระทบต่อสังคมมากนัก โดยหลักการลงโทษปรับของแต่ละประเทศย่อมมีความแตกต่างกันตามความเหมาะสมสภาพสังคมและเศรษฐกิจของประเทศ ซึ่งใน

²⁰ อริยพร โปธิโส, อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 18, หน้า 130.

การศึกษาถึงปัญหาการบังคับโทษปรับในคดีอาญาของประเทศไทย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาถึงกฎหมายของต่างประเทศเกี่ยวกับกรณีดังกล่าว ดังนี้

3.2.1 ประเทศสวีเดน (Kingdom of Sweden)

แนวความคิดเกี่ยวกับการคิดค่าปรับตามวันและรายได้ หรือที่เรียกว่า “ค่าปรับรายวัน (Day Fine System)” เริ่มต้นแถบประเทศในสแกนดิเนเวีย กล่าวคือ เมื่อปี ค.ศ.1900 Carl Torp นักทฤษฎีอาชญาวิทยาชาวเดนมาร์ก ซึ่งต่อมาได้รับการยกย่องให้เป็นบิดาของกำหนดโทษปรับตามวันและรายได้ (Day Fine System) ได้แต่งหนังสือชื่อ Transactions of the Danish Society of Criminologists โดยเห็นว่า การลงโทษปรับมีความสอดคล้องกับทฤษฎีป้องปราม (Deterrence) เนื่องจากเป็นการลงโทษผู้กระทำความผิด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดอีก ซึ่งนำร่องสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาในการลงโทษเป็นสิ่งสำคัญ โดยเมื่อนำฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณาประกอบการกำหนดโทษปรับแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดความเป็นธรรมระหว่างผู้กระทำความผิดกับคนที่มีฐานะแตกต่างกันมากกว่าการลงโทษปรับแบบตายตัว และต่อมา Johan Thyren ชาวสวีเดนได้แต่งหนังสือ The Principles for Reform of the Penal Code สนับสนุน แนวความคิดดังกล่าวเช่นกัน โดยประเทศสวีเดนได้นำแนวความคิดเกี่ยวกับการคิดค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้ในการลงโทษผู้กระทำความผิดในปี ค.ศ. 1931²¹ ประเทศสวีเดนจึงเป็นประเทศที่ใช้ระบบค่าปรับแบบแปรผันเป็นระบบที่แตกต่างไปจากระบบมาตรฐานค่าปรับ เนื่องจากมิได้มีการกำหนดจำนวนค่าปรับไว้ชัดเจนดังเช่นในระบบมาตรฐานค่าปรับหากแต่ใช้วิธีการกำหนดโทษเป็นหน่วยความผิด และนำรายได้ของผู้กระทำความผิดมาใช้คำนวณค่าปรับควบคู่ไปด้วย การนำรายได้ต่อวันของผู้กระทำความผิดมาใช้ในการคำนวณนี้ทำให้ระบบค่าปรับแบบแปรผันรู้จักกันโดยทั่วไปในชื่อ “ค่าปรับรายวัน (Day Fine System)”²² โดยระบบโทษปรับดังกล่าวได้มีการนำมาใช้กับความผิดซึ่งกำหนดอัตราโทษปรับหรือใช้ทดแทนการลงโทษจำคุกระยะสั้นหรือใช้กับการลงโทษในความผิดที่ไม่ร้ายแรง เช่น ความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์ ความผิดฐานหมิ่นประมาท ความผิดฐานทำร้ายร่างกาย ตลอดจนความผิดฐานข่มขู่ เป็นต้น²³

²¹ ภัทรพร ระดมสุทธิศาล. (2556.) *ปัญหาในการนำโทษปรับมาใช้บังคับในคดีสิ่งแวดล้อม: ศึกษากรณีโทษปรับตามวันและรายได้*. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์, คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. หน้า 66.

²² อิศร์กุล อุณหเขต. (2556). *ระบบค่าปรับทางอาญา*. กรุงเทพฯ: เชนไทย. หน้า 30.

²³ กฤตยา อารีรักษ์. (2560). *ความเหมาะสมในการนำ day fine มาใช้กับประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ มหาวิทาลัยธุรกิจบัณฑิต. หน้า 104.

ประมวลกฎหมายอาญาสวีเดน ตอนที่ 3 เกี่ยวกับการกำหนดโทษปรับว่าด้วยการลงโทษ บทที่ 25 กำหนดไว้ดังนี้²⁴

มาตรา 1 บัญญัติว่า “การลงโทษปรับสำหรับการกระทำความผิดที่ไม่ได้กำหนดรูปแบบการปรับไว้โดยเฉพาะ ค่าปรับจะถูกกำหนดเป็นระบบวันปรับตามรายได้ หากการกระทำความผิดนั้นมีอัตราโทษปรับน้อยกว่า 30 หน่วยปรับ ก็ให้ใช้วิธีการลงโทษปรับแบบตายตัวแทนการลงโทษปรับตามรายได้”²⁵

มาตรา 2 บัญญัติว่า “การกำหนดจำนวนหน่วยปรับ โดยมีจำนวนขั้นต่ำสุดอยู่ที่ 30 หน่วยปรับ และขั้นสูงสุดไม่เกิน 150 หน่วยปรับ และมูลค่าของหน่วยปรับแต่ละหน่วยกำหนดเป็นจำนวนคงที่ตั้งแต่ 30 โครเนอร์ ถึง 1,000 โครเนอร์ การกำหนดมูลค่าของหน่วยปรับ ต้องคำนึงถึงความสมเหตุสมผลโดยประเมินจากบัญชีรายได้ ทรัพย์สิน ผู้อยู่ในอุปการะของผู้กระทำความผิด และสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด ซึ่งหากมีเหตุผลพิเศษอื่นๆ ให้ปรับเปลี่ยนมูลค่าของหน่วยปรับได้ โดยให้มีจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำในการลงโทษปรับตามรายได้ เป็นจำนวน 450 โครเนอร์”²⁶

มาตรา 3 บัญญัติว่า “การกำหนดจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำสุดอยู่ที่ 100 โครเนอร์ และขั้นสูงสุดอยู่ที่ 2,000 โครเนอร์”²⁷

²⁴ The Swedish Penal Code, The translation by The Ministry of Justice publishes, PART THREE On Sanctions, Chapter 25 On Fines, etc.

²⁵ Section 1 “Fines shall be imposed according to the provisions laid down for the crime in question as day-fines, summary fines or standardised fines. If a particular form of fine is not prescribed for the crime, fines shall be imposed as day-fines or, if the crime is punishable with less than thirty day-fines, as summary fines.” (Law 1993:201)

²⁶ Section 2 “Day-fines shall be determined in number to at least thirty and at most one hundred and fifty.

Each day-fine shall be imposed as a fixed amount from thirty up to and including one thousand Swedish crowns, having regard to what is judged to be reasonable with account taken of the income, wealth, obligations to dependants and other economic circumstances of the accused. If special reasons exist, the amount of the day-fine may be adjusted.

The lowest amount for a day-fine is four hundred and fifty Swedish crowns. Law 1991:240)

²⁷ Section 3 “Summary fines shall be imposed to an amount of at least one hundred Swedish crowns and at most two thousand Swedish crowns. However, if a lower maximum amount is specially provided for, it shall be applicable.” (Law 1991:240)

มาตรา 6 บัญญัติว่า “ถ้าผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดหลายข้อหา และการกระทำความผิดใดที่สามารถลงโทษปรับตามรายได้ ก็ให้ลงโทษปรับตามรายได้ โดยนำจำนวนหน่วยปรับของทุกข้อหามารวมกัน แต่จำนวนหน่วยปรับเมื่อรวมแล้วต้องไม่เกิน 200 หน่วยปรับ”²⁸

จากบทบัญญัติของประมวลกฎหมายอาญาสวีเดนข้างต้นทำให้เข้าใจหลักเกณฑ์การลงโทษปรับผู้กระทำความผิดได้ว่า ในกรณีที่ความผิดไม่ได้กำหนดรูปแบบค่าปรับไว้โดยเฉพาะ กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษปรับตามวันและรายได้ของผู้กระทำความผิด (Day-fine System) แต่ถ้าเป็นกรณีที่การกระทำความผิดซึ่งกำหนดโทษปรับน้อยกว่า 30 วันปรับ และเป็นการกระทำความผิดกรรมเดียว กฎหมายกำหนดให้ใช้วิธีการลงโทษปรับแบบตายตัวอันมีอัตราค่าปรับขั้นต่ำ 100 โครเนอร์ และขั้นสูงไม่เกิน 2,000 โครเนอร์ ในการกำหนดค่าปรับรายวัน (Day Fine System) นั้น ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการจะทำหน้าที่กำหนดค่าปรับ โดยพิจารณาจากจำนวนวันปรับและรายได้ต่อวันของผู้กระทำผิด ผู้พิพากษาและพนักงานอัยการได้พิจารณาจำนวนวันปรับให้เหมาะสมกับความผิดของผู้กระทำผิด ซึ่งมีจำนวนวันปรับขั้นต่ำที่ 30 วันปรับ และขั้นสูงไม่เกิน 150 วันปรับ แต่ถ้าปรากฏว่าผู้กระทำมีการกระทำความผิดหลายกรรม และมีการกระทำบางกรรมนั้นสามารถลงโทษปรับโดยพิจารณาถึงฐานะของผู้กระทำความผิดนั้นก็สามารทำได้ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้นำจำนวนวันปรับของการกระทำความผิดทุกกรรมมารวมกัน โดยกำหนดจำนวนวันปรับรวมแล้วไม่เกิน 200 วันปรับ ทั้งนี้ การพิจารณามูลค่าของปริมาณของค่าปรับให้นำรายได้ ภาระหนี้สิน สภาพแวดล้อม ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาพิจารณา แต่หากปรากฏว่าผู้นั้นมีเหตุผลอันสมควรยังจะกำหนดจำนวนเงินค่าปรับขั้นต่ำที่ 450 โครเนอร์ก็ได้ ทั้งนี้ยังมีข้อที่น่าพิจารณาว่าในส่วนของรายได้ของผู้กระทำความผิดจะพิจารณาจากหลักเกณฑ์ใด ในความเป็นจริงการพิจารณาค่าปรับของประเทศสวีเดนนั้น ศาลจะนำรายได้ทุกชนิดของผู้กระทำความผิดมาเป็นตัวกำหนดและหารด้วย 1,000 โดยเศษหนึ่งส่วนพันของรายได้ต่อปี คือ ปริมาณที่จะปรับในแต่ละวัน เหตุผลของการนำจำนวน 1,000 เป็นตัวหาร แทนที่จะกำหนดจำนวนวัน 365 วัน เพราะศาลได้คำนึงถึงการให้ผู้ต้องโทษปรับมีเงินเหลือสำหรับการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน ประกอบกับประเทศสวีเดนได้จัดเก็บภาษีเงินได้แบบอัตราก้าวหน้า (progressive direct tax) ในจำนวนที่สูง

²⁸ Section 6 “Fines as a consolidated punishment for several crimes are imposed as day-fines, if any one of the crimes is punishable with a day-fine.

Day-fines as a consolidated punishment may be imposed up to a number of at most two hundred, and summary fines up to an amount of at most five thousand Swedish crowns.

If a certain minimum fine is prescribed for any one the crimes a lesser fine may not be imposed.”

(Law 1993:201)

จึงทำให้การพิจารณาอัตราค่าปรับต้องนำภาษีที่จะต้องเสียมาหักออกด้วย ยกตัวอย่างเช่น กรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีรายได้เฉลี่ยของผู้ใช้แรงงาน 35,000 โครเนอร์ต่อปี จะถูกจัดเก็บภาษีเงินได้แบบก้าวหน้า ในอัตราร้อยละ 40 % จากรายได้ ซึ่งต้องเสียเป็นภาษีสำหรับประชาชน ภาษีท้องถิ่น สำหรับนักธุรกิจที่มีรายได้ 80,000 โครเนอร์ต่อปี ต้องเสียภาษีกว่า 50% สำหรับภาษีเงินได้ แต่อย่างไรก็ตามประเทศสวีเดนก็ยังไม่มีความแน่นอน กล่าวคือ ศาลแต่ละแห่งของประเทศสวีเดนมีการพิจารณาค่าปรับแบบรายวันที่แตกต่างกันซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเภท

ประเภทแรก คือ การคิดค่าปรับแบบ “net method” คือ การที่ศาลได้พิจารณาค่าปรับ โดยการหักภาษีของผู้ต้องโทษปรับก่อน และเมื่อได้จำนวนรายได้สุทธิของผู้ต้องโทษปรับแล้วจึงจะคำนวณอัตราค่าปรับจากเงินได้สุทธิต่อปี

ประเภทสอง คือ การคิดค่าปรับแบบ “gross method” คือ การที่ศาลได้พิจารณาค่าปรับ โดยศาลพิจารณารายได้ทั้งหมดก่อนหักภาษี ซึ่งนำมาค่าใช้จ่ายอันจำเป็นของผู้ต้องโทษปรับ เช่น ค่าลดหย่อนตามที่กฎหมายกำหนด ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน หรือค่าใช้จ่ายอื่นๆ โดยค่าลดหย่อนต่างๆ ต้องกำหนดอัตราที่แน่นอนไว้ นอกจากนี้ผู้ต้องโทษอาจร้องขอต่อศาลหรือพนักงานอัยการลดค่าปรับในกรณีเหล่านี้ก็ทำได้ การลดค่าปรับนั้นเป็นดุลพินิจของศาลหรือพนักงานอัยการในการพิจารณาลดค่าปรับให้แก่ผู้ต้องโทษปรับ เมื่อศาลได้พิจารณารายได้ก่อนหักภาษี และหักรายจ่ายทั้งหมดของผู้ต้องโทษแล้ว จึงจะนำเอาจำนวน 1,000 หารรายได้ต่อปีของผู้กระทำความผิดแต่ละคน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น²⁹ โดยการพิจารณาฐานะเศรษฐกิจของผู้ต้องโทษปรับนั้น และประเทศสวีเดนมีการกำหนดรูปแบบเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการพิจารณาโทษปรับแก่ผู้กระต้องโทษปรับอันได้แก่ รายได้ ทรัพย์สิน ภาระหนี้ บุคคลที่ต้องพึ่งพาผู้ต้องโทษ สภาพแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งข้อมูลดังกล่าวนี้ผู้ต้องโทษสามารถกรอกข้อมูลด้วยตนเองก่อนศาลมีคำพิพากษา หรืออาจได้ข้อมูลทางด้านเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิด สภาพแวดล้อมการเป็นอยู่ของผู้กระทำความผิด หรือบุคคลที่ผู้กระทำความผิดต้องอุปการะเลี้ยงดูมาจากพนักงานสอบสวน ตำรวจ พนักงานอัยการเจ้าหน้าที่ของรัฐ ตลอดจนศาลสามารถสอบถามข้อมูลจากผู้กระทำความผิดเพิ่มเติมก็ได้

ในการนำรายได้ซึ่งเป็นทรัพย์สินของผู้ต้องโทษปรับเพื่อรวมพิจารณาค่าปรับเป็นมูลค่าของวันปรับโดยการพิจารณาเฉพาะทรัพย์สินที่เป็นส่วนตัวของผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งหากพบว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินรวมแล้วต่ำกว่า 1,500,000 โครเนอร์ จึงไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับ หากปรากฏ

²⁹ พิษยนต์ นิพาสพงษ์. (2561). *ปัญหาการบังคับโทษปรับเพื่อให้เกิดความเหมาะสมและเป็นธรรม: ศึกษากรณีโทษปรับตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับโทษปรับตามกฎหมายต่างประเทศกลุ่มประเทศแถบสแกนดิเนเวีย*. หลักสูตร ผู้พิพากษาหัวหน้าศาล รุ่น 17 สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานศาลยุติธรรม. หน้า 11-12.

ว่าผู้นั้นมีทรัพย์สินรวมแล้วมีจำนวนตั้งแต่ 1,500,000 โครเนอร์ขึ้นไป อาจต้องเปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับให้มีมูลค่าแต่ละหน่วยเพิ่มขึ้น 50 โครเนอร์ และทุกจำนวนทรัพย์สิน 500,000 โครเนอร์ ให้เปลี่ยนแปลงมูลค่าวันปรับเพิ่มอีก 50 โครเนอร์³⁰

การหักรายจ่ายและค่าลดหย่อนของผู้ต้องโทษปรับในประเทศสวีเดนมีหลักเกณฑ์โดยพิจารณาหักภาษีก่อน และจึงพิจารณาหักรายจ่ายและค่าลดหย่อนดังนี้ ในกรณีที่ผู้ต้องโทษปรับมีคู่สมรส ให้พิจารณาหักค่าลดหย่อนคู่สมรสและหนี้สินอันเกิดแก่ผู้อื่น บุตร บุคคลซึ่งพึ่งพาผู้ต้องโทษปรับ ซึ่งผู้พิพากษาสามารถพิจารณาลดหย่อนมูลค่าโทษปรับแต่ละหน่วยลง 20% สำหรับคู่สมรสที่ไม่ได้ประกอบอาชีพหรือมีรายได้เพียงเล็กน้อย และหักลดหย่อน 10% สำหรับบุตรแต่ละคนที่ผู้ต้องโทษปรับยังคงต้องอุปการะ³¹ และยังสามารถหักค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น การผ่อนชำระการซื้ออสังหาริมทรัพย์ การชำระหนี้กู้ยืม การชำระดอกเบี้ยเงินกู้ การผ่อนชำระการซื้ออสังหาริมทรัพย์ โดยผู้ต้องโทษนั้นอาจยื่นคำร้องขอต่อผู้พิพากษาหรือพนักงานอัยการเพื่อพิจารณาลดค่าปรับได้อีก โดยศาลต้องพิจารณารายจ่ายและค่าลดหย่อนข้างต้นก่อนที่จะหารรายได้ต่อไปด้วย 1,000 นั้น³²

นอกจากนี้ ในประเทศสวีเดนมีหลักเกณฑ์ของการจำคุกแทนค่าปรับได้นั้น พนักงานอัยการต้องพิสูจน์ให้ศาลเห็นชัดว่าจำเลยมีพฤติกรรมหลักเล็งไม่ยอมชำระค่าปรับทั้งที่ชำระได้ หรือแม้จำเลยไม่มีเงินชำระค่าปรับแต่ก็ได้กระทำความผิดซ้ำซากจนหากไม่ลงโทษเสียและจะทำให้เสื่อมความยุติธรรมอย่างรุนแรง นอกจากนี้กฎหมายของประเทศสวีเดนยังให้อำนาจศาลพิจารณาการงดการบังคับค่าปรับได้ชั่วคราว หากเห็นว่าการบังคับค่าปรับต่อไปมีแนวโน้มจะเสียเปล่าหรือไม่คุ้มกับเงินค่าปรับที่ยังค้างชำระ และยังสามารถยกเลิกการบังคับได้เมื่อเห็นว่าการบังคับค่าปรับต่อไปจะก่อให้เกิดความเดือดร้อนอย่างยิ่งแก่จำเลยหรือบุคคลที่จำเลยต้องอุปการะเลี้ยงดู ทั้งนี้ การงดหรือยกเลิกค่าปรับต้องไม่ขัดต่อประโยชน์สาธารณะ³³

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ประเทศสวีเดนเป็นประเทศที่ใช้ระบบการลงโทษปรับสองระบบ และยังเป็นต้นแบบของการกำหนดอัตราโทษตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความ

³⁰ สมยศ วงษ์ดี. (2563). *การนำระบบโทษปรับโดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของผู้กระทำความผิดมาใช้กับกระบวนการยุติธรรมของไทย*. วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต สาขาการบริหารกระบวนการยุติธรรม, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. หน้า 83-84.

³¹ Michael Tonry and Richard S. Frase. (2001). *Sentencing and Sanctions in Western Countries*. New York: Oxford University Press. p.312.

³² สมยศ วงษ์ดี. อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 85.

³³ ชาญัญญา ตันติกุล. (2566). ค่าปรับในคดีอาญาเป็นหนี้หรือเป็นโทษ: ความกำกวมในสถานะของค่าปรับและความสับสนในการบังคับโทษ. *ดุลพหุ*. หน้า 16.

ร้ายแรงของความผิด โดยค่าปรับแบบรายวันนี้ศาล พนักงานอัยการ หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐได้พิจารณาจากข้อมูลที่ได้มาจากการคิดคำนวณตามระบบวันปรับตั้งที่กล่าวมาข้างต้น ทั้งนี้ เพื่อให้การลงโทษปรับผู้กระทำความผิดไม่เกิดความเหลื่อมล้ำในการกำหนดโทษ ประเทศสวีเดนจึงพยายามที่จะกำหนดอัตราค่าปรับให้เหมาะสมกับฐานะของผู้กระทำความผิดในแต่ละคนและไม่ทำให้บุคคลในครอบครัวของผู้กระทำความผิดต้องได้รับผลกระทบจากการต้องโทษปรับดังกล่าวด้วย ขณะเดียวกันผู้กระทำความผิดที่มีฐานะทางเศรษฐกิจที่สูงกว่าก็มีความรู้สึกขุ่นข้องใจในการกระทำความผิด เพราะอัตราค่าปรับที่สูงตามรายได้ของตนและความร้ายแรงของความผิดที่ตนกระทำ

3.2.2 ประเทศสหรัฐอเมริกา (United States of America : USA)

ในประเทศสหรัฐอเมริกามีการบังคับใช้โทษปรับในคดีซึ่งอยู่ในการพิจารณาของศาลและนอกศาล โดยเริ่มแรกสหรัฐอเมริกาได้กำหนดโทษปรับแบบตายตัว (fixed fine) กล่าวคือ เป็นการกำหนดค่าปรับโดยพิจารณาจากความร้ายแรงของการกระทำความผิดสอดคล้องกับโทษปรับตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในกฎหมายของประเทศ คือ ประมวลกฎหมายอาญา US Code Title 18 ที่กำหนดให้ศาลที่มีอำนาจในการกำหนดโทษปรับ ในกรณีบุคคลซึ่งถูกตัดสินว่ากระทำความผิดอาจถูกศาลลงโทษให้ชำระค่าปรับได้ไม่เกินจำนวนดังต่อไปนี้³⁴

- 1) ไม่เกินจำนวนที่ระบุไว้ในกฎหมายสำหรับความผิดนั้น
- 2) ไม่เกินจำนวนที่กำหนดไว้สำหรับการปรับแบบทางเลือก
- 3) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงมาก ไม่เกิน 250,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- 4) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลางที่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ
- 5) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ A ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกินกว่า 100,000 ดอลลาร์สหรัฐ

³⁴ 18 U.S. Code chapter 227 § 3571 (b) Fines for Individuals. - Except as provided in subsection (e) of this section, an individual who has been found guilty of an offense may be fined not more than the greatest of -

- (1) the amount specified in the law setting forth the offense;
- (2) the applicable amount under subsection (d) of this section;
- (3) for a felony, not more than \$250,000;
- (4) for a misdemeanor resulting in death, not more than \$250,000;
- (5) for a Class A misdemeanor that does not result in death, not more than \$100,000;
- (6) for a Class B or C misdemeanor that does not result in death, not more Than \$5,000; or
- (7) for an infraction, not more than \$5,000.

6) กรณีความผิดอาญาที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ B หรือ C ที่ไม่ก่อให้เกิดการเสียชีวิต ไม่เกิน 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ

7) กรณีความผิดอันเกิดจากการละเมิด ไม่เกินกว่า 5,000 ดอลลาร์สหรัฐ

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ A เช่น การพกพาอาวุธปืนไปในที่สาธารณะ การมีเครื่อง Slot machine ไว้ในครอบครอง การขับรถโดยผู้ขับขี่ได้เสพสุราหรือขับรถ ในขณะที่มึนเมา การขโมยของในร้านขายของ เป็นต้น

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ B เช่น การขับรถด้วยความเร็วเกินกว่าที่กฎหมายกำหนด การขายสุราหรือขายบุหรี่ให้แก่เด็ก การล่าสัตว์โดยไม่มีใบอนุญาต เป็นต้น

กรณีความผิดที่มีโทษรุนแรงปานกลาง ระดับ C เช่น การไม่ปฏิบัติตามคำสั่งเจ้าพนักงานตำรวจ การไม่จ่ายเงินค่าผ่านทางด่วน เป็นต้น³⁵

การกำหนดอัตราค่าปรับข้างต้นจะมีลักษณะเป็นการกำหนดโทษปรับแบบตายตัว (Fixed Sum System) ซึ่งศาลจะลงโทษผู้กระทำความผิดในลักษณะเดียวกันด้วยระบบพิกัดอัตรา และศาลจะเป็นผู้พิจารณาคำปรับ ระยะเวลาการชำระ และวิธีการชำระให้กับจำเลยหรือผู้กระทำความผิด ซึ่งจากการกำหนดอัตราค่าปรับแบบตายตัวนี้ทำให้เกิดปรากฏการณ์ในการบังคับโทษปรับที่ไม่เหมาะสมระหว่างบุคคลซึ่งมีฐานะทางเศรษฐกิจที่แตกต่างกัน ตั้งแต่ละมลรัฐก็ได้กำหนดบทลงโทษปรับไม่เท่ากันในความผิดอย่างเดียวกัน อีกทั้งศาลไม่นิยมบังคับใช้โทษปรับกับผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนเนื่องจากศาลคิดว่าการลงโทษนั้นไม่เกิดความเท่าเทียมระหว่างบุคคล ด้วยข้อจำกัดนี้จึงส่งผลให้มีการนำแนวคิดระบบการลงโทษปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือที่เรียกว่า ค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้แทนระบบการลงโทษปรับแบบเดิม โดยได้นำระบบดังกล่าวมาทดลองใช้ในบางมลรัฐ เนื่องจากการลงโทษปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิดเป็นที่ยอมรับในแถบประเทศสแกนดิเนเวีย และประสบผลสำเร็จในการบังคับใช้โทษปรับเป็นอย่างมาก อันทำให้การบังคับโทษปรับเกิดประสิทธิภาพทั้งต่อคดี ผู้เสียหาย ผู้กระทำความผิด ตลอดจนบุคคลในครอบครัวซึ่งอยู่ในความดูแลของผู้กระทำความผิด สหรัฐอเมริการจึงได้นำระบบดังกล่าวมาเริ่มทดลองใช้ครั้งแรกที่ศาลอาญา Richmond ในเกาะสเตเทน (Staten Island) รัฐนิวยอร์ก (New York) เมื่อวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1988 เนื่องจากเกาะสเตเทนเป็นเมืองขนาดกลาง ซึ่งปรากฏว่าศาลได้ทดลองใช้โทษปรับแบบตายตัว (fixed fines) กับความผิดลหุโทษ และนำระบบการคิดค่าปรับจากรายได้ของผู้กระทำ

³⁵ วีระพงษ์ บุญญูญาสและคณะ. (2551). *การพัฒนามาตรการยึดทรัพย์สินใช้ค่าปรับและมาตรการกักขังแทนค่าปรับตามประมวลกฎหมายอาญา*. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม. หน้า 60.

ความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือที่เรียกว่า ค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้กับโทษปรับในคดีอาญาที่หลากหลาย โดยหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามระบบรายได้ของผู้กระทำ ความผิดในสหรัฐอเมริกา รัฐนิวยอร์กนั้น มีหลักเกณฑ์พิจารณา 2 ประการ

ประการแรก การที่ศาลกำหนดจำนวนวันปรับของผู้กระทำความผิดนั้น ศาลต้องพิจารณาถึงประวัติอาชญากรรมของผู้กระทำความผิดมาประกอบด้วย

ประการสอง การที่ศาลกำหนดรายได้ซึ่งหักค่าลดหย่อน ค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิด ภาระค่าใช้จ่ายของผู้กระทำความผิดและผู้พึ่งพาผู้กระทำความผิด นอกจากนี้ยังสามารถนำเงินที่ผู้กระทำความผิดได้เสียเป็นภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา รวมคำนวณด้วย³⁶

เมื่อศาลพิจารณาหลักเกณฑ์ของการลงโทษปรับตามระบบรายได้ของผู้กระทำความผิดทั้งสองประการข้างต้นแล้ว จึงจะสามารถคิดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิดนั้นได้ โดยมีวิธีการคำนวณวันปรับจะได้สูตรดังนี้

แผนภาพที่ 2 คิดค่าปรับแก่ผู้กระทำความผิด วิธีการคำนวณวันปรับ

$$\text{จำนวนค่าปรับ} = \text{จำนวนวันปรับ} \times \text{รายได้สุทธิต่อวัน}$$

นอกจากนี้ศาลยังได้กำหนดการคิดค่าปรับรายวันแก่ผู้กระทำความผิดที่มีฐานะยากจนขึ้น แค้นหรือผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพ เช่น แม่บ้าน พ่อบ้าน ผู้ซึ่งตกงาน เป็นต้น กรณีนี้ศาลจะนำรายได้ของคู่สมรสของผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนค่าปรับผู้กระทำความผิด ส่วนกรณีที่ผู้กระทำความผิดเป็นเยาวชนหรือกำลังศึกษาเล่าเรียน หรือมีสภาพร่างกายไม่ปกติศาลจะนำรายได้ของครอบครัวผู้กระทำความผิดมาประกอบการพิจารณาเพื่อกำหนดจำนวนค่าปรับผู้กระทำความผิดในกลุ่มนี้³⁷

กรณีที่ปรากฏว่าผู้ต้องโทษปรับนั้นไม่อาจชำระค่าปรับได้ในคราวเดียว ในสหรัฐอเมริกาได้กำหนดให้มีการผ่อนชำระค่าปรับ โดยกฎหมายกำหนดให้ผู้ต้องโทษปรับแถลงต่อศาลถึงเหตุที่ไม่อาจชำระค่าปรับ หรือเหตุจำเป็นอื่นอันอาจเกี่ยวกับสถานะทางการเงินของผู้ต้องโทษปรับใน

³⁶ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 94-96.

³⁷ Gis N.E. (1996). *How to Use Structured Fines (Day Fines) as an Intermediate Sanction*. Washington: Vera Institute of Justice. P.19

ขณะนั้น เพื่อให้ศาลพิจารณาปรับเปลี่ยนการผ่อนชำระค่าปรับให้เหมาะสมกับผู้ต้องโทษปรับในขณะนั้น ซึ่งในระบบการควบคุมการผ่อนจ่ายค่าปรับด้วยระบบคอมพิวเตอร์เพื่อบันทึกข้อมูลของผู้ต้องโทษปรับ อันประกอบด้วย ค่าปรับ รายได้ วิธีการชำระค่าปรับสามารถทำได้หลายวิธี เช่น ชำระค่าเป็นด้วยเงินสด บัตรเครดิต แกดเชิษฐ์เช็ค³⁸

นอกจากนี้ ประมวลกฎหมายอาญาของประเทศสหรัฐอเมริกายังได้มีการกำหนดระยะเวลาและวิธีชำระค่าปรับ โดยได้กำหนดให้ผู้ซึ่งต้องโทษปรับนั้นต้องจ่ายค่าปรับทันทีแก่ศาล เว้นแต่ปรากฏเหตุอันสมควรศาลจะพิจารณาให้ผู้ซึ่งจ่ายค่าปรับตามที่กำหนดวันไว้หรืออาจให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับ โดยศาลเป็นผู้กำหนดจำนวนเงินที่ผ่อนจ่ายและระยะเวลาที่ใช้ผ่อนจ่ายค่าปรับ หรือเว้นแต่ศาลจะเห็นเป็นอย่างอื่น ทั้งนี้ในการผ่อนจ่ายนั้นผู้ต้องโทษปรับมีหน้าที่ต้องแจ้งสถานะทางเศรษฐกิจปัจจุบันของตนให้ศาลทราบเพื่อประกอบการพิจารณาให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับต่อศาล³⁹ แม้ภายหลังที่ศาลได้มีการพิจารณาให้ผู้ซึ่งผ่อนจ่ายค่าปรับแล้ว หากปรากฏว่าผู้ผ่อนจ่ายค่าปรับนั้นมีสถานะทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมที่ศาลได้อนุญาตให้ผ่อนจ่ายค่าปรับแล้ว ผู้ผ่อนจ่ายค่าปรับก็ยังสามารถที่จะร้องขอต่อศาลถึงเหตุแห่งการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจของตนเพื่อให้ศาลพิจารณาเปลี่ยนแปลงการผ่อนจ่ายค่าปรับได้อีก⁴⁰

วิธีการหักค่าใช้จ่ายและค่าลดหย่อนของผู้ต้องโทษปรับ มี 2 กรณีดังนี้

กรณีแรก เป็นการหักค่าใช้จ่ายเพื่อการดำเนินชีวิตตามปกติของผู้ต้องโทษและครอบครัว ประกอบด้วย

³⁸ Gali A. Caputo. (2004). Op,cit.p.131

³⁹ 18 U.S. Code chapter 227 § 3572 (d) Time, Method of Payment, and Related Items.

(1) A person sentenced to pay a fine or other monetary penalty, including restitution, shall make such payment immediately, unless, in the interest of justice, the court provides for payment on a date certain or in installments. If the court provides for payment in installments, the installments shall be in equal monthly payments over the period provided by the court, unless the court establishes another schedule.

(2) If the judgment, or, in the case of a restitution order, the order, permits other than immediate payment, the length of time over which scheduled payments will be made shall be set by the court, but shall be the shortest time in which full payment can reasonably be made.

(3) A judgment for a fine which permits payments in installments shall include a requirement that the defendant will notify the court of any material change in the defendant's economic circumstances that might affect the defendant's ability to pay the fine. Upon receipt of such notice the court may, on its own motion or the motion of any party, adjust the payment schedule, or require immediate payment in full, as the interests of justice require.

⁴⁰ กฤตยา อารีรักษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 23. หน้า 167.

- ค่าใช้จ่ายในดำเนินชีวิตสำหรับตนเอง หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายในดำเนินชีวิตสำหรับครอบครัว หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรคนแรก หัก 15% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรคนที่ 2-3 หักคนละ 10% ของรายได้ของผู้ต้องโทษ
- ค่าใช้จ่ายสำหรับอุปการะบุตรตั้งแต่คนที่ 4 เป็นต้นไป หักคนละ 5% ของรายได้

ของผู้ต้องโทษ

- ค่าใช้จ่ายอื่นๆ เช่น ผ่อนอสังหาริมทรัพย์ ผ่อนสังหาริมทรัพย์

กรณีที่สอง เป็นการหักค่าใช้จ่ายตามสถานะทางการเงินของผู้ต้องโทษ กล่าวคือ กฎหมายกำหนดให้หักค่าใช้จ่ายของผู้ต้องโทษที่มีสถานะทางการเงินอยู่เหนือเส้นความยากจน โดยให้หัก $\frac{1}{2}$ ของรายได้ทั้งหมด ส่วนผู้ต้องโทษที่มีสถานะทางการเงินอยู่ใต้เส้นความยากจน โดยให้หัก $\frac{1}{3}$ ของรายได้ทั้งหมด⁴¹

ตัวอย่างผู้กระทำความผิดที่ได้รับโทษปรับตามระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ในรัฐนิวยอร์ก (New York) มีดังนี้

คดีนายริชาร์ด สมิทซ์

นายริชาร์ด สมิทซ์ ถูกฟ้องร้องในกรณีข่มขู่เจ้าพนักงานตำรวจและขัดขืนการจับกุมขณะถูกสั่งให้หยุดรถเพราะละเมิดกฎจราจร เขาขู่เจ้าหน้าที่ตำรวจว่ารู้ที่อยู่ของเจ้าหน้าที่และครอบครัวและขู่จะแก้แค้น ขณะถูกจับกุมเขาไม่ยอมใส่กุญแจมือ เขาได้รับหมายเรียกกรณีขัดขืนการจับกุม (คดีลหุโทษ) กรณีข่มขู่ (คดีละเมิด) และกระทำความผิดกฎจราจร (คดีละเมิด) พิพากษาแล้ว เขามีความผิดกฎจราจรมานายสมิทซ์ อายุ 20 ปี ยังเป็นโสดและอาศัยอยู่กับมารดา เขาทำงานที่กรมการขนส่ง แห่งเมือง Richmond มีรายได้ 800 ดอลลาร์สหรัฐต่อสองสัปดาห์ เขาอยู่โดยพึ่งตนเองและไม่ได้แจ้งว่าต้องอุปการะบุคคลอื่น เขาถูกพิพากษาปรับ 5 หน่วยโทษปรับรายวัน มูลค่าหน่วยโทษปรับ คือ 32 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วต้องชำระค่าปรับ 160 ดอลลาร์สหรัฐ ซึ่งเขาได้ชำระเต็มจำนวนหลังการพิจารณา

คดีนายลูอิส มาร์ตินี่

นายลูอิส มาร์ตินี่ ถูกจับข้อหาแจ้งความเท็จ เรื่องรถถูกโจรกรรมเพื่อหวังเงินประกัน จากบริษัทประกันภัย เขาได้รับหมายเรียกในข้อหาหลอกลวงบริษัทประกันภัย (คดีฉ้อฉลระดับ E) และถูกพิพากษาว่ามีความผิดฐานสร้างเอกสารปลอม (คดีลหุโทษระดับ A) นายมาร์ตินี่ อายุ 30 ปี แต่งงานแล้วและอาศัยอยู่กับภรรยาและบุตรสามคนในบ้านของเขาเอง ขณะถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิด เขาว่างงาน แต่เขามีทัศนคติความส่วนตัวเป็นตัวแทนในการต่อสู้คดี จึง

⁴¹ สมยศ วงษ์ดี. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 30. หน้า 101.

เห็นได้ว่า เขามีได้ยากจนและยังมีทรัพย์สินมีค่าอีกด้วย ผู้พิพากษาสั่งให้เขานำบันทึกการชำระภาษีมาแสดง เพื่อจะได้ประเมินมูลค่าหน่วยโทษปรับรายวันที่ยุติธรรมสำหรับคดีของเขา และเขาถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับ 40 หน่วยโทษปรับรายวัน จากบันทึกการชำระภาษีของเขา ซึ่งระบุว่ารายได้ต่อปีของเขาอยู่ที่ประมาณ 35,000 ดอลลาร์สหรัฐ ศาลประมาณมูลค่าของหน่วยโทษปรับที่ 23.10 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วเขาต้องชำระค่าปรับ 924 ดอลลาร์สหรัฐ ถึงแม้ว่าเขายืนยันว่าเขาว่างงาน เขาได้ชำระค่าปรับเต็มจำนวนในวันตัดสินคดี

จากตัวอย่างผู้กระทำความผิดจะเห็นได้ว่า แนวความคิดการลงโทษปรับโดยกำหนดตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิดได้มีการถูกนำมาใช้กันแพร่หลายมากขึ้น ไม่ว่าจะในประเทศแถบยุโรปหรือประเทศสหรัฐอเมริกา โดยเชื่อว่าสามารถนำมาลงโทษผู้กระทำความผิดได้มีประสิทธิภาพมากกว่า ไม่ว่าผู้กระทำความผิดนั้นจะมีฐานะที่แตกต่างกัน อีกทั้งไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อบุคคลซึ่งอยู่ในความอุปการะเลี้ยงดูของผู้กระทำความผิด⁴²

ซึ่งนอกจากการกำหนดโทษปรับแบบ day -fine แล้ว กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาก็ยังได้กำหนดให้ผู้ต้องโทษหรือจำเลยที่ไม่สามารถชำระค่าปรับให้แก่ศาลในคราวเดียวได้สามารถผ่อนชำระค่าปรับได้อีกด้วย เช่น คดีนายโจเซฟ เบิร์ก

นายโจเซฟ เบิร์ก ถูกจับข้อหาขโมยรถยนต์ เขาได้รับหมายเรียกในข้อหาลักทรัพย์ (คดีอุกฉกรรจ์ ระดับ E) ข้อหาครอบครองทรัพย์สินที่ถูกขโมยมา (คดีอุกฉกรรจ์ ระดับ E) และข้อหาใช้รถยนต์โดยที่ตนมิได้มีอำนาจครอบครอง (คดีลหุโทษระดับ A) พิพากษาแล้ว เขามีความผิดฐานพยายามใช้รถยนต์ที่ตนมิได้มีอำนาจครอบครอง (คดีลหุโทษระดับ B) นายเบิร์ก อายุ 21 ปี ยังโสด และอาศัยอยู่กับมารดาที่อยู่ในความอุปการะของเขา เขาทำงานที่ภัตตาคารแห่งหนึ่ง มีรายได้ 180 ดอลลาร์สหรัฐต่อสัปดาห์ เขาถูกพิพากษาให้ชำระค่าปรับจำนวน 10 หน่วยโทษปรับรายวัน มูลค่าหน่วยโทษปรับคือ 11-78 ดอลลาร์สหรัฐ รวมแล้วต้องชำระค่าปรับ 115 ดอลลาร์สหรัฐ เขาได้รับการผ่อนผันให้ผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดและเขาได้ชำระค่าปรับทั้งหมด 5 งวดภายในสามเดือน⁴³

จะเห็นได้ว่า เมื่อศาลพิพากษาโทษปรับแล้ว จำเลยจะต้องนำค่าปรับมาชำระให้แก่ศาลที่ตัดสินคดีนั้น โดยต้องชำระเต็มจำนวนภายในคราวเดียว หรือหากจำเลยไม่สามารถชำระค่าปรับได้ภายในคราวเดียว ศาลอาจอนุญาตให้จำเลยผ่อนชำระค่าปรับเป็นงวดๆ โดยกำหนดวันสิ้นสุดของการชำระค่าปรับไว้ในชัดเจน ดังเช่นกรณีของคดีคดียนายโจเซฟ เบิร์กดังกล่าว

จากการที่เกาะสเตเทนมีการนำระบบปรับตามฐานะของผู้กระทำความผิดและความร้ายแรงของความผิด หรือระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) มาใช้ปรากฏว่า การจัดเก็บ

⁴² พิษยนต์ นิพาสพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 12-14.

⁴³ พิษยนต์ นิพาสพงษ์. อ่างแล้วเชิงอรรถที่ 29. หน้า 13.

ค่าปรับของผู้กระทำความผิดนั้นมีประสิทธิภาพกว่าระบบค่าปรับแบบตายตัว เนื่องจากศาลได้พิจารณาค่าปรับของผู้กระทำความผิดให้เป็นไปตามที่ผู้กระทำความผิดสามารถชำระค่าปรับได้⁴⁴

โดยสรุป การกำหนดค่าปรับในระบบค่าปรับรายวัน (Day Fine System) ประกอบด้วยสองขั้นตอน ในขั้นแรกศาลต้องตัดสินระดับความรุนแรงของความผิดและกำหนดจำนวนวันที่จะต้องจ่ายค่าปรับ ยิ่งอาชญากรรมมีความรุนแรงเท่าใด จำนวนวันของค่าปรับก็จะยิ่งเพิ่มมากขึ้นตาม ในขั้นตอนที่สอง ศาลจะต้องประเมินสถานะทางการเงินของผู้กระทำความผิดและกำหนดเงินค่าปรับในแต่ละวันจำนวนจากรายได้ หรือฐานะของผู้กระทำความผิดโดยค่าปรับทั้งหมดที่ผู้กระทำความผิดจะต้องจ่ายจะมีค่าเท่ากับจำนวนวัน (ซึ่งจะมีจำนวน เท่ากันหมดสำหรับผู้กระทำความผิดเดียวกัน) คูณกับจำนวนเงินค่าปรับรายวัน (ซึ่งจะแตกต่างกันไปขึ้นกับรายได้ของแต่ละคน) ดังนั้น แม้ว่าผู้กระทำความผิดจะต้องจ่ายค่าปรับจำนวนแตกต่างกัน แต่ระดับภาระหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นจากโทษปรับนั้นไม่ต่างกัน ระบบการลงโทษลักษณะนี้เกิดขึ้นเพื่อป้องกันมิให้คนรวยสามารถ “ซื้อสิทธิ์” ในการกระทำความผิด โดยยอมจ่ายค่าปรับเล็กน้อยตามพยานที่กฎหมายกำหนดในเชิงกฎหมายและเศรษฐกิจ โทษปรับจัดเป็นรูปแบบการลงโทษที่สำคัญรูปแบบหนึ่งและมักถูกมองว่าดีกว่าโทษจำคุก เนื่องจากโทษปรับมีต้นทุนบังคับใช้ต่ำและเงินค่าปรับยังสามารถถูกนำกลับมาใช้เป็นประโยชน์ต่อสังคมได้ ในทางกลับกัน โทษจำคุกต้องการต้นทุนที่สูงทั้งจากผู้กระทำความผิดเอง

⁴⁴ Intermedia Sanction in Corrections. p.135